

Advies voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport
verbetering kade Tuindorp te Tolkamer

26 september 1995

718-21

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Advies

Advies voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport verbetering kade Tuindorp
te Tolkamer / [Commissie voor de milieu-effectrapportage].

- Utrecht : Commissie voor de milieu-effectrapportage

ISBN 90-5237-921-1

Trefw.: milieu-effectrapportage; Tolkamer / dijkverzwaringen ; Tolkamer.

commissie voor de milieu-effectrapportage

Gedeputeerde Staten van de provincie
Gelderland
Postbus 9090
6800 GX ARNHEM

uw kenmerk
Mw95.43134-6082028

uw brief
d.d. 1 augustus 1995

ons kenmerk
U632-95/Vn/mw/718-20

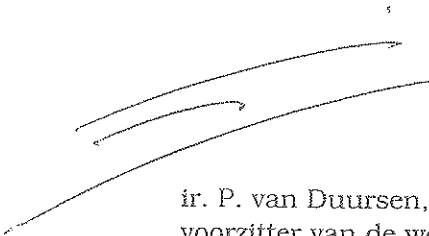
onderwerp
Advies voor richtlijnen m.e.r. verbetering
kade Tuindorp te Tolkamer

doorkiesnr.
030 - 347650

Utrecht,
26 september 1995

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieu-effectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies voor richtlijnen uit te brengen voor een milieu-effectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over het voornemen van het polderdistrict Rijn en IJssel om voor de kade om de wijk Tuindorp te Tolkamer een verbeteringsplan te ontwikkelen. Overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal gaarne vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen.

ir. P. van Duursen,
voorzitter van de werkgroep m.e.r.
verbetering Kade Tuindorp - Tolkamer

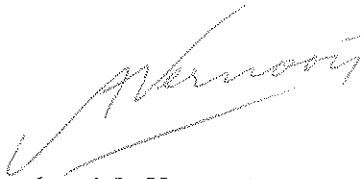
Advies voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport verbetering kade
Tuindorp te Tolkamer

Advies op grond van artikel 7.14 van de Wet milieubeheer voor het milieu-effectrapport over
verbetering kade Tuindorp te Tolkamer,

uitgebracht aan Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland door de Commissie voor
de milieu-effectrapportage; namens deze,

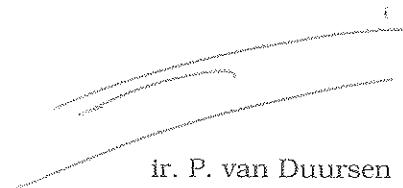
de werkgroep m.e.r. verbetering kade Tuindorp te Tolkamer

de secretaris

drs. A.L. Vernooij

de voorzitter

ir. P. van Duursen

Utrecht, 26 september 1995

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
Hoofdpunten van het advies	1
1. Inleiding	3
2. Probleemstelling, doel en besluitvorming	4
2.1 Probleemstelling en doel	4
2.2 Besluitvorming	5
3. Voorgenomen activiteit en alternatieven	6
3.1 Inleiding	6
3.2 Voorgenomen activiteit en alternatieven	6
3.2.1 Voorgenomen activiteit	6
3.2.2 Varianten	7
3.3 Alternatieven	8
4. Bestaande milieutoestand en milieugevolgen	8
4.1 Algemeen	8
4.2 Natuur, landschap en cultuurhistorie	9
4.2.1 Bestaande toestand en autonome ontwikkeling	9
4.2.2 Gevolgen voor het milieu	9
4.3 Woon- en leefmilieu	10
5. Vergelijking van alternatieven	10
6. Leemten in kennis	11
7. Evaluatieprogramma	11
8. Vorm en presentatie	11
9. Samenvatting van het MER	12

BIJLAGEN

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 1 augustus 1995 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Openbare kennisgeving van de startnotitie in Staatscourant nr. 147 d.d. 2 augustus 1995
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen

HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

Het Polderdistrict Rijn en IJssel heeft het voornemen om voor de kade om Tuindorp een verbeteringsplan te ontwikkelen. Ter ondersteuning van de besluitvorming over het dijkverbeteringsplan ex artikel 33 van de Waterstaatswet 1900 dan wel ex artikel 148 van de Waterschapswet wordt milieu-effectrapportage uitgevoerd.

De Commissie voor de m.e.r. haakt in haar advies in op de informatie in de startnotitie. Dit betekent in feite dat de Commissie een aantal stappen in de planvorming zoals die zijn gepresenteerd in de startnotitie al op juistheid, compleetheid en relevantie voor de besluitvorming heeft getoetst.

De Commissie meent dat in het milieu-effectrapport (MER) voor dit dijktraject in het bijzonder de volgende onderwerpen aandacht behoeven.

Veiligheid

Aandachtspunt is een uitwerking per deelsectie van de vraag in hoeverre kwel (en met name piping), macrostabiliteit, de opbouw van het dijklichaam en 'vreemde elementen' een rol spelen als technische tekortkoming.

Doel

Gelet op het rijksbeleid inzake de LNC-waarden bij dijkversterkingen, adviseert de Commissie bij het formuleren van de doelstelling in het MER, naast aandacht voor het *behoud* van LNC-waarden, ook aandacht te besteden aan het *versterken of ontwikkelen* van natuur- en landschapswaarden.

Voorgenomen activiteit

De Commissie kan zich verenigen met de in de startnotitie gepresenteerde uitgangspunten voor de verdere planvorming en de daaruit voortvloeiende inperking van principe-oplossingen.

Concretiseer in het MER de visie voor het aspect landschap. Relevante aspecten daarbij zijn:

- Het ontwerpprofiel. Geef een onderbouwing van het gekozen ontwerpprofiel. Geef aan welke randvoorwaarden de 'landschapsvisie' stelt aan het profiel en in hoeverre een verharding van het talud past binnen de geformuleerde visie.
- De kruinbreedte. In de *Handreikingen* van de TAW¹⁾ wordt een kruinbreedte geadviseerd van minimaal 3 meter voor groene dijken. In de startnotitie is gekozen voor een kruinbreedte van minimaal 4 meter. In het MER dient hiervoor een onderbouwing te worden gegeven, mede in het licht van de beperkte beschikbare ruimte voor de dijkverbetering bij Tuindorp.
- De mogelijkheden om door de dijkverbetering een landschappelijke meerwaarde te bereiken. Aandachtspunten zijn:
  - het afstemmen met de planvorming voor de Uitwijkhaven (deelsectie II);

---

1 TAW: Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen.

- een geïntegreerd ontwerp voor de deelsectie IV waarin de functies van waterkering en geluidswering zoveel mogelijk worden gecombineerd in de profielopbouw;
- de aankleding van deelsectie IV (boomaanplant).

Varianten

De Commissie adviseert voor deelsectie I zowel een variant met stenen bekleding als een variant zonder uit te werken. Voor beide varianten dient het bijbehorende dijkprofiel en het ruimtebeslag te worden beschreven.

Daarnaast acht de Commissie uitwerking van varianten ter plaatse van de coupure wenselijk.

Andere varianten behoeven alleen dan te worden ontwikkeld als er geen eenduidig beste oplossing is voor specifieke knelpunten.

1. INLEIDING

Het Polderdistrict Rijn en IJssel heeft het voornemen om voor de kade om Tuindorp een verbeteringsplan te ontwikkelen. Ter ondersteuning van de besluitvorming over het dijkverbeteringsplan ex artikel 33 van de Waterstaatswet 1900 dan wel ex artikel 148 van de Waterschapswet wordt milieu-effectrapportage uitgevoerd.

Per brief van 1 augustus 1995 (zie bijlage 1) stelde het College van Gedeputeerde Staten van Gelderland als bevoegd gezag in deze m.e.r.-procedure, de Commissie voor de m.e.r. in de gelegenheid advies uit te brengen voor de richtlijnen voor het op te stellen milieu-effectrapport (MER).

De openbare bekendmaking van de start van de m.e.r.-procedure vond plaats in de Staatscourant nummer 147 van 2 augustus 1995 (zie bijlage 2).

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de milieu-effectrapportage. De samenstelling hiervan is gegeven in bijlage 3. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de milieu-effectrapportage en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd.

Het doel van dit advies is om de gewenste inhoud van de richtlijnen voor het milieu-effectrapport (MER) aan te geven. De Commissie haakt in haar advies in op de startnotitie, waarin een goede aanzet wordt gegeven voor de planvorming. Dit betekent in feite dat de Commissie een aantal keuzen, zoals die zijn gepresenteerd in de startnotitie, al op juistheid, compleetheid en relevantie voor de besluitvorming heeft getoetst. Dit advies richt zich daarom vooral op die onderwerpen en punten die in het MER nog nader toegelicht en onderzocht moeten worden en verder op die stappen in het planvormingsproces die nog ontwikkeld moeten worden.

In de "Hoofdpunten van het advies" is de essentie weergegeven van de belangrijkste elementen van het advies.

Bij de opstelling van haar advies heeft de Commissie rekening gehouden met de via het bevoegd gezag ontvangen adviezen, commentaren en opmerkingen. Bijlage 4 geeft een overzicht van deze reacties.

2. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING

2.1 Probleemstelling en doel

Probleemstelling

De startnotitie vat de probleemstelling van het verbeteringsproject als volgt samen:

De kade om Tuindorp is bij maatgevende hoogwaterstanden niet hoog en stabiel genoeg om voldoende veiligheid te kunnen bieden aan de bewoners van Tuindorp. Landschappelijke, natuur en cultuurhistorische waarden spelen een ondergeschikte rol bij de verbetering van de kade.

Om heldere keuzen te kunnen maken, is het van belang de veiligheidsproblematiek exact te beschrijven - in de vorm van het aangeven van het hoogtetekort en van technische tekortkomingen. De vereiste kruinhoogte van de dijk dient nader te worden onderbouwd.

In de startnotitie wordt bij de berekening van de vereiste kruinhoogte uitgegaan van de thans geldende MHW-waarden. Recentelijk zijn door het RIZA nieuwe hoogwaterstanden berekend, die voor het betrokken dijkvak een verhoging van de MHW met 45 cm. zouden betekenen^{2]}. De Commissie adviseert om, uitgaande van het hanteren van de huidige MHW's, in het MER een kwalitatieve beschrijving te geven van de consequenties voor het dijkontwerp van het hanteren van de nieuw-berekende MHW's. Beschrijf in hoeverre bij de huidige verbetering zodanige voorzieningen kunnen worden getroffen dat eventuele maatregelen te zijner tijd eenvoudiger uitvoerbaar zijn.

Daarnaast dient op basis van berekeningen aangegeven te worden op welke wijze naast golfoploop ook mogelijke zetting/klink een rol speelt bij het bepalen van de vereiste kruinhoogte.

De in de startnotitie genoemde technische tekortkomingen dienen in het MER nader te worden beschreven op basis van onderzoek. Daarbij dient per deelsectie aangegeven te worden in hoeverre kwel (en met name piping), macrostabiliteit, de opbouw van het dijklichaam en 'vreemde elementen' een rol spelen. Gegevens van de afgelopen hoogwaters dienen te worden meegenomen, met name bij het aangeven van piping-gevoeligheid.

Door de voorgenomen verhoging wordt het zgn. 'badkuip-effect' nog versterkt. Het versterkte badkuip-effect verdient ook aandacht bij het opstellen van veiligheidsmaatregelen in een evacuatieplan. Een dergelijk plan staat overigens los van het op te stellen milieu-effectrapport.

---

2 Veranderingen in de maatgevende hoogwaterstanden voor de Rijn en zijn takken als gevolg van de recente hoogwaters. RIZA 95.049x

Doel

In de startnotitie wordt de doelstelling omschreven als:

"het voldoen aan de veiligheidseisen die worden gesteld aan een hoogwaterkering, waarbij rekening wordt gehouden met de aanwezige bebouwing en daarnaast, voor zover aanwezig, landschappelijke, natuur- en cultuurhistorische waarden."

In het MER dient deze doelstelling nader te worden geconcretiseerd. Gelet op het rijksbeleid inzake de LNC-waarden bij dijkversterkingen, adviseert de Commissie bij het formuleren van de doelstelling in het MER, naast aandacht voor het *behoud* van LNC-waarden, ook aandacht te besteden aan het *versterken of ontwikkelen* van natuur- en landschapswaarden.

2.2 Besluitvorming

In het MER moet aandacht worden gegeven aan die overheidsbesluiten en voornemens die kaderstellend zijn voor de ontwikkeling van varianten en alternatieven voor de verbetering van de kade Tuindorp. Naast de in § 6.2 van de startnotitie genomen besluiten dient ook beschreven te worden in hoeverre het Structuurschema Groene Ruimte richtinggevend is voor het voornemen (bijv. de aanwijzing van de Gelderse Poort als strategisch groenproject). De beschrijving dient mede om een toetsingskader te creëren (van overheidsdoelstellingen en van grens- en streefwaarden) voor de beoordeling van de alternatieven.

Het besluit waarvoor het MER is opgesteld en de overheidsinstantie die dit besluit zal nemen moeten worden vermeld met aanduiding van de procedure, het tijdpad en de overige betrokken partijen. Verder moeten ook besluiten worden aangegeven die in een later stadium nog moeten worden genomen om de dijkverbetering te realiseren. Hierbij dient zo nodig geanticipeerd te worden op een mogelijk andere procedure in het kader van de nieuwe Wet op de Waterkering, die naar verwachting op 1 januari 1996 in werking treedt.

Afzonderlijk dient aandacht besteed te worden aan de stand van zaken van en de afstemming met de planvorming van de Uitwijkhaven Lobith. Besteed in het MER aandacht aan mogelijkheden tot wederzijdse planbeïnvloeding, bijvoorbeeld in de vormgeving van deelsectie II en door het gebruik van specie dat vrijkomt bij vergroting van de uitwijkhaven.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

3.1 Inleiding

De voorgenomen activiteit is in de startnotitie nog niet omschreven als een concreet dijkverbeteringsplan. In de startnotitie is wel een inperking gemaakt van de in het MER uit te werken principe-oplossingen. Daartoe is een visie op de verbetering van de kade beschreven.

Op basis van de visie is in beginsel gekozen voor een buitenwaarts gerichte verbetering teneinde het oorspronkelijke woonkarakter van Tuindorp te handhaven.

3.2 Voorgenomen activiteit en alternatieven

3.2.1 Voorgenomen activiteit

De Commissie haakt in dit advies in op het punt waar het proces voor planvorming in de startnotitie eindigt, te weten bij de aanduiding van de 'Hoofdrichting voor de verbetering'. De Commissie kan zich verenigen met de in de startnotitie gepresenteerde uitgangspunten voor de verdere planvorming en de daaruit voortvloeiende inperking van principe-oplossingen.

In het MER dient te worden onderbouwd dat rivierkundige compensatie niet noodzakelijk is.

Omdat bij dit project vooral het aspect 'landschap' een rol speelt, acht de Commissie het wenselijk om in het MER een concretisering te geven van de visie op de gewenste landschappelijke kwaliteit. Deze nadere uitwerking dient vervolgens als toetsingskader bij de in het MER gepresenteerde alternatieven. Relevante aspecten voor deze 'landschapsvisie' zijn:

- Het ontwerpprofiel. Geef een onderbouwing van het gekozen ontwerpprofiel (startnotitie pagina 18). Geef aan welke randvoorwaarden de 'landschapsvisie' stelt aan het profiel en in hoeverre een verharding van het talud past binnen de geformuleerde visie.
- De kruinbreedte. In de *Handreikingen* van de TAW wordt een kruinbreedte geadviseerd van minimaal 3 meter voor groene dijken. In de startnotitie is gekozen voor een kruinbreedte van minimaal 4 meter. In het MER dient hiervoor een onderbouwing te worden gegeven, mede in het licht van de beperkte beschikbare ruimte voor de dijkverbetering bij Tuindorp.
- De mogelijkheden om door de dijkverbetering een landschappelijke meerwaarde te bereiken. Aandachtspunten zijn:
  - het afstemmen met de planvorming voor de Uitwijkhaven (deelsectie II);
  - een geïntegreerd ontwerp voor de deelsectie IV waarin de functies van waterkering en geluidswering zoveel mogelijk worden gecombineerd in de profielopbouw;
  - de aankleding van deelsectie IV (boomaanplant).

In de startnotitie wordt voor de afzonderlijke deelsecties reeds een aantal aandachtspunten genoemd. De Commissie vraagt, in het verlengde daarvan, bij de

uitwerking van het voorkeursalternatief in het bijzonder aandacht te besteden aan de volgende punten:

- mogelijkheden om natuurwaarden te ontwikkelen waar deze nu nog niet aanwezig zijn;
- mogelijkheden om specie die vrijkomt bij de aanleg van de uitwijkhaven of bij op stapel staande natuurontwikkelingsprojecten in de directe omgeving, te benutten voor de dijkverbetering;
- het behoud en de verdere ontwikkeling van het wilgenstruweel langs de dijkvoet.

Beheer en onderhoud

Omdat het beheer en onderhoud van de dijktaluds belangrijk is voor de sterkte van het vegetatiedek tegen erosie en voor de natuurwaarde, is een beheersvisie voor de dijk tevens onderdeel van de uitwerking van de alternatieven.

Aandachtspunten voor de beheersvisie zijn:

- de periode van aanleg (seizoen, duur en fasering) en maatregelen voor zover van belang ter voorkoming van verstoring en schade aan te behouden LNC-waarden;
- de samenstelling (korrelgrootteverdeling, kalkgehalte en organisch stofgehalte) en dikte van het ophoog- en afdek materiaal in verband met de ontwikkelingsmogelijkheden van natuurwaarden (waaronder stroomdalvegetaties);
- de vormen van inrichting, beheer en onderhoud die de beste mogelijkheden scheppen voor de gewenste ontwikkeling van natuurwaarden (waaronder stroomdalvegetaties) op het dijklichaam.

3.2.2 Varianten

De verbetering van de kade Tuindorp behelst een ingreep van relatief beperkte omvang en complexiteit. De Commissie adviseert derhalve het aantal in het MER uit te werken varianten zo beperkt mogelijk te houden.

In de startnotitie wordt aangegeven dat een buitenwaartse verbetering in grond naar verwachting het best zal voldoen (pagina 19). Het Polderdistrict sluit een uitvoering van deelsectie I met een stenen bekleding echter niet uit³. De Commissie adviseert derhalve voor dijksectie I zowel een variant met stenen bekleding als een variant zonder uit te werken. Voor beide varianten dient het bijbehorende dijkprofiel en het ruimtebeslag te worden beschreven.

Daarnaast acht de Commissie uitwerking van varianten ter plaatse van de coupure wenselijk (startnotitie pagina 20). Voor de variant met schotbalken dient tevens aandacht besteed te worden aan de procedures voor sluiting (verdeling verantwoordelijkheden en bevoegdheden) in relatie tot de veiligheid van de bewoners.

Andere varianten behoeven alleen te worden ontwikkeld indien er geen eenduidig beste oplossing is voor specifieke knelpunten.

---

3 Zie de brochure "De laatste zwakke schakels" van het Polderdistrict Rijn en IJssel.

3.3 Alternatieven

In het MER dient de voorgenomen activiteit te worden uitgewerkt als een dijkverbeteringsplan, waarin zonodig mitigerende en compenserende maatregelen zijn opgenomen alsmede richtlijnen voor aanleg, gebruik, beheer en onderhoud. Dit dijkverbeteringsplan kan gelden als voorkeursalternatief. Daarnaast dient een meest milieuvriendelijk alternatief te worden aangegeven⁴].

Meest milieuvriendelijk alternatief

Het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA) is het alternatief waarbij, nadat voldaan is aan de veiligheidseisen, primair aandacht wordt besteed aan de LNC-waarden en het woon- en leefmilieu.

Het MMA kan worden beschreven als variant op het voorkeursalternatief, door optimalisatie vanuit het milieu-aspect (met maximaal toepassen van mitigerende en compenserende maatregelen; aangepast beheer).

4. BESTAANDE MILIEUTOESTAND EN MILIEUGEVOLGEN

4.1 Algemeen

De bestaande toestand van het milieu moet worden beschreven voor zover deze door de dijkverbetering wordt beïnvloed. De omvang van het studiegebied wordt bepaald door de te verwachten reikwijdte van de effecten en de wisselwerking met de omgeving. Dit betekent, dat per milieu-aspect de omvang van het studiegebied kan verschillen. Voor zover in het gebied bepaalde autonome ontwikkelingen plaatsvinden, of binnen afzienbare termijn veranderingen kunnen worden voorzien onder invloed van reeds vastgelegd beleid, dient dit bij de beschrijving van de bestaande milieutoestand te worden betrokken.

De Commissie adviseert, waar dat de inzichtelijkheid van de gevraagde informatie bevordert, in het MER duidelijk kaartmateriaal op te nemen.

Bij de beschrijving van de milieugevolgen dienen de volgende algemene richtlijnen in acht te worden genomen.

- Aangegeven moet worden of de effecten tijdelijk, permanent, ophefbaar of onomkeerbaar zijn; of ze op korte of lange termijn spelen en in hoeverre cumulatie met andere effecten kan optreden.
- Aangezien in het onderhavige project naast de negatieve effecten ook positieve milieugevolgen aan de orde kunnen zijn, dienen beide in de effectbeschrijving te worden opgenomen.
- De manier waarop de milieugevolgen zijn bepaald en omschreven, dient inzichtelijk en controleerbaar te zijn door het opnemen van basisgegevens in

---

⁴ De situatie die zich zou voordoen indien de voorgenomen dijkverbetering niet zou plaatsvinden en waarbij zou getracht worden het gestelde veiligheidsdoel op een andere wijze te realiseren, is niet reëel; met andere woorden er bestaat geen nulalternatief voor het gehele dijkvak.

- De manier waarop de milieugevolgen zijn bepaald en omschreven, dient inzichtelijk en controleerbaar te zijn door het opnemen van basisgegevens in een bijlage of door expliciete verwijzing naar geraadpleegd achtergrondmateriaal.
- Ter vermindering van overbodige informatie dient de beschrijving van de bestaande situatie van het milieu niet uitgebreider te zijn dan nodig voor een referentie bij het beschrijven van de milieugevolgen.

4.2 Natuur, landschap en cultuurhistorie

4.2.1 Bestaande toestand en autonome ontwikkeling

In de startnotitie worden de LNC-waarden beknopt beschreven. Aangegeven wordt dat de actuele LNC-waarden in het studiegebied, die door de dijkverbetering kunnen worden aangetast, over het geheel genomen gering zijn. De beschrijving in het MER kan op dit punt derhalve volstaan met een vrij globale beschrijving op basis van de informatie in de startnotitie. Wel dient nader te worden onderbouwd (op basis van bestaande kennis) dat de LNC-waarden in dit gebied inderdaad gering zijn.

De bestaande geohydrologische en grondmechanische gesteldheid van het gebied moet worden beschreven, voor zover wordt verwacht dat uitvoering van het dijkverbeteringsplan hierop van invloed zal zijn.

4.2.2 Gevolgen voor het milieu

In de startnotitie (tabel 5.1) worden de relevante onderzoeksaspecten aangegeven. In aanvulling daarop dient in het MER ook aandacht te worden besteed aan de effecten op 'lokale schaal' en 'ruimtelijke kwaliteit' bij het aspect landschap door secundaire activiteiten en aan effecten op 'flora en fauna' bij het aspect natuur door het gebruik.

Natuur

Voor het biotische aspect dienen behalve de mogelijke negatieve gevolgen ook positieve effecten te worden beschreven die het gevolg zijn van bijvoorbeeld beheersmaatregelen en onderhoud (zoals maaibeheer en extensieve beweiding) en het gebruik van ophoog- en afdekmaterialen en de invloed daarvan op de ontwikkeling van natuurwaarden (waaronder stroomdalvegetaties). Besteed afzonderlijk aandacht aan de gevolgen voor het wilgenstruweel langs de dijkvoet.

Cultuurhistorisch erfgoed

Beschrijf in hoeverre de bestaande historisch-ruimtelijke structuur van Tuindorp door de dijkverbetering wordt aangetast.

Landschap

Aangezien de gevolgen voor de natuur en cultuurhistorische aspecten apart worden benoemd, beperkt deze paragraaf zich tot de ruimtelijk-visuele gevolgen van de dijkverbetering.

Beschrijf de landschappelijke gevolgen van de dijkverbetering. Voor de *beoordeling* van de gevolgen voor het landschap dient een toetsingskader te worden aangegeven, afgeleid uit de visie op het landschap.

Om de ruimtelijk-visuele veranderingen inzichtelijk te maken kunnen op relevante plekken (brede) dwarsdoorsnedes en fotosimulaties (sectie I en IV) gepresenteerd worden, waaruit het verschil tussen de huidige en de toekomstige situatie zichtbaar wordt.

4.3 Woon- en leefmilieu

Bestaande toestand en autonome ontwikkeling

De beschrijving van de bestaande toestand moet aandacht geven aan het gebruik van de bestaande kades voor woonfuncties (ontsluiting).

Gevolgen voor het milieu

Bij de beschrijving van de invloed op het woon- en leefmilieu dient te worden ingegaan op:

- situaties, waar de dijk in tuinen en/of belangrijk dichterbij woningen aan komt te liggen;
- hinder/overlast (verkeer, geluid, luchtverontreiniging) in de aanlegperiode;
- de effecten van wijziging van het recreatieve gebruik van de dijk (aanleg openbaar voetpad).

5. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

De milieu-effecten van het voorkeursalternatief en het meest milieuvriendelijk alternatief moeten met de bestaande situatie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin de positieve en negatieve effecten van de alternatieven verschillen.

Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

Bij de vergelijking van de alternatieven kunnen de financiële aspecten van de alternatieven worden betrokken om de realiteitswaarde van de alternatieven beter te kunnen beoordelen. Dit is in het kader van de milieu-effectrapportage niet verplicht, maar het maakt de besluitvorming meer inzichtelijk. Dit geldt met name voor een kostenvergelijking van de diverse mogelijke bijzondere constructies met de meer conventionele oplossingen.

6. LEEMTEN IN KENNIS

De leemten in kennis en informatie, die van belang zijn voor een goede oordeelsvorming, moeten worden genoemd.

Het doel van deze beschrijving is om een indicatie te krijgen van de volledigheid van de informatie voor de besluitvorming.

Beschreven moet worden:

- de onzekerheden die zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- de consequenties van de leemten voor de besluitvorming;
- hoe zal worden omgegaan met de beschreven leemten.

7. EVALUATIEPROGRAMMA

Het bevoegd gezag moet bij de besluitvorming een evaluatieprogramma op stellen teneinde de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en om zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen.

De Commissie beveelt aan dat de initiatiefnemer in het MER reeds een aanzet tot een dergelijk evaluatieprogramma geeft dat is gericht op het alternatief dat de voorkeur krijgt in het verbeteringsplan.

8. VORM EN PRESENTATIE

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten.

Voor de overige presentatie beveelt de Commissie het volgende aan:

- het MER toegankelijk te houden;
- achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzes onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- kaartmateriaal te voorzien van een leesbare ondergrond met de gebruikte topografische namen en een duidelijke legenda, met kaartschaal.

9. SAMENVATTING VAN HET MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de belangrijkste waarden van het milieu in het studiegebied;
- de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de belangrijkste positieve en negatieve effecten voor het milieu bij en na het uitvoeren van de alternatieven;
- het resultaat van de vergelijking van de alternatieven (zo mogelijk in tabelvorm).

De Commissie beveelt aan ook in de samenvatting goed gebruik te maken van kaarten, figuren en tabellen.

BIJLAGEN

bij het advies voor richtlijnen
voor het
milieu-effectrapport
verbetering kade Tuindorp te Tolkamer

(bijlagen 1 t/m 4)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 1 augustus 1995 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

Gedeputeerde Staten

provincie
GELDERLAND

Bezoekadres: Markt 11, Arnhem
Postadres: Postbus 9090, 6800 GK Arnhem

telefoon (065) 59 91 11
telex 45 605 pbjgd
telefax (065) 59 94 80

Commissie voor de milieu-effectrapportage
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

	Commissie voor de milieu-effectrapportage
ingekomen:	E. 12 AUG. 1995
nummer:	1083-95
dossier:	7.P-14-3
opsteller:	T.S.P. - B.B.

datum
1 augustus 1995
onderwerp

nummer
MW95.43134-0

Startnotitie verbetering kade Tuindorp-Tolkamer

Op 28 juli 1995 hebben wij van het polderdistrict Rijn en IJssel te Zevenaar de startnotitie milieu-effectrapportage ontvangen betreffende de verbetering van de kade om de wijk Tuindorp te Tolkamer, gelegen in de gemeente Rijnwaarden.

Het initiatief wordt bekendgemaakt in de lokale pers en in de Nederlandse Staatscourant.

Wij verzoeken u om uw advies voor richtlijnen uit te brengen binnen negen weken na publikatie van de bekendmaking, derhalve vóór 2 oktober 1995. Wij verzoeken u daarbij bovenstaand briefnummer te vermelden.

Op donderdag 24 augustus 1995 houdt de provincie - als bevoegd gezag in de milieu-effectrapportageprocedure - een inspraakavond in Buurthuis Tuindorp, Carnalaan 19a te Tolkamer (zie bekendmaking). Het polderdistrict zal als initiatiefnemer ook aanwezig zijn om voorlichting te geven.

De startnotitie en de bekendmaking voegen wij beide in zesvoud als bijlagen toe.

Gedeputeerde Staten van Gelderland

voorzitter

griffioen

bijlagen

coll. -/y
code: HT/9520330/4

inlichtingen bij dhr. J. Bakker

doorkiesnr. 598860

verzonden 01 AUG. 1995

Postbank 069762
ABN-AMRO Arnhem ES 50 26 463
BNG 's-Gravenhage 26 50 10 624

BIJLAGE 2

Openbare kennisgeving van de startnotitie in Staatscourant nr. 147
d.d. 2 augustus 1995

BEKENDMAKING

Terinzagelegging en openbare informatie-bijeenkomst Verbeteringsproject Kade Tuindorp - Tolkamer

Aanleiding

Ingevolge de artikelen 7.12 t/m 7.15 van de Wet milieubeheer maken Gedeputeerde Staten van Gelderland het volgende bekend. Voor de verbetering van de kade om de wijk Tuindorp te Tolkamer, gelegen in de gemeente Rijnwaarden, heeft de dijkstoel van het polderdistrict Rijn en IJssel te Zevenaar per brief van 27 juli 1995 (ingekomen d.d. 28-07-1995), de Startnotitie milieu-effectrapportage bij ons college ingediend.

Te volgen procedure

Voor de verbetering van bovenvermelde kade dient een verbeteringsplan te worden gemaakt, dat door ons college moet worden goedgekeurd op grond van artikel 33 van de Waterstaatswet 1900. Voordat die goedkeuring kan worden aangevraagd, moet eerst een milieu-effectrapport (MER) worden opgesteld. Dit rapport wordt te zijner tijd, bij de aanvraag tot goedkeuring van het verbeteringsplan, door het polderdistrict bij ons als bevoegd gezag ingediend. De startnotitie vormt de eerste aanzet voor de opstelling van het MER.

Terinzagelegging

Van 3 tot en met 30 augustus 1995 ligt een exemplaar van de startnotitie voor eenieder ter inzage in:

- het kantoor van het polderdistrict Rijn en IJssel, Reizenakker 2 te Zevenaar op werkdagen van 9.00 tot 12.00 uur en van 14.00 tot 16.00 uur;
- het gemeentehuis van Rijnwaarden, Markt 5 te Lobith, op werkdagen van 9.00 tot 12.30 uur en maandag bovendien van 16.00 tot 18.00 uur;
- de bibliotheek van het Huis der Provincie, Markt 11, te Arnhem, op werkdagen van 8.30 tot 16.30 uur.

Belanghebbenden die niet in staat zijn tijdens kantooruren de ter inzage gelegde stukken in te zien, kunnen contact opnemen met het Projectbureau dijkverbetering van de provincie Gelderland (zie onderstaand telefoonnummer).

Schriftelijke reacties en adviezen

Gedurende de periode van terinzagelegging kan een ieder bij ons college schriftelijk zijn/haar opmerkingen indienen, die een bijdrage kunnen leveren aan de op te stellen richtlijnen voor het milieu-effectrapport. Men dient deze te zenden aan: Gedeputeerde Staten van Gelderland, Postbus 9090, 6800 GX Arnhem, onder vermelding van nummer MW95.43134. Degene die een reactie indient, kan verzoeken om zijn of haar persoonlijke gegevens niet bekend te maken.

Openbare informatie-bijeenkomst

Ter toelichting op de startnotitie en voor hen die mondeling opmerkingen willen maken, wordt een openbare informatie-bijeenkomst gehouden op donderdag 24 augustus 1995 in Buurthuis Tuindorp, Carnalaan 19a te Tolkamer. De aanvangstijd is 20.00 uur.

Nadere informatie

Voor nadere informatie over de startnotitie of de gevolgde procedure kunt u zich wenden tot:

- het polderdistrict Rijn en IJssel, de heer L.I.W. de Munk of de heer J.H.M. Liedenaum, telefoon 08360-28888;
- de provincie Gelderland, Projectbureau dijkverbetering de heer J. Bakker, telefoon 085-598860.

Arnhem, 28 juli 1995 - nr. MW95.43134

provincie
GELDERLAND

Gedeputeerde Staten van Gelderland
dr. J.C. Terlouw - voorzitter
drs. A. van der Jagt - loco-griffier

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: Polderdistrict Rijn en IJssel

Adviseur Initiatiefnemer: Heidemij Advies

Bevoegd gezag: college van Gedeputeerde Staten van Gelderland

Besluit: vaststellen dijkverbeteringsplan ex art. 33 Waterstaatswet 1900 dan wel ex artikel 148 van de Waterschapswet

Categorie Besluit m.e.r.: C12.1

Activiteit: de voorgenomen activiteit betreft het opstellen van een verbeteringsplan voor de huidige kade om Tuindorp bij Lobith. De voorgenomen activiteit betreft de verhoging van de kade en het oplossen van de technische tekortkomingen.

Procedurele gegevens:

brief bevoegd gezag met verzoek om advisering: 1 augustus 1995 (MW95.43134-6082028)

kennisgeving startnotitie: 2 augustus 1995

inspraaktermijn: tot en met 30 augustus 1995

informatiebijeenkomst belegd: 24 augustus 1995

einde wettelijke adviestermijn: 4 oktober 1995

bevoegd gezag vraagt advies voor: 2 oktober 1995

richtlijnenadvies uitgebracht op: 26 september 1995

Samenstelling van de werkgroep:

ing. J. Dekker

ir. H. Dijkstra

ir. P. van Duursen (voorzitter)

dr. R.S.E.W. Leuven

Secretaris van de werkgroep: drs. A.L. Vernooij

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cic. m.e.r.
1.	950830	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek	Amersfoort	950926
2.	950816	Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek Nederland	Beek-Ubbergen	950926
3.	950829	Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat, Directie Oost-Nederland, Afdeling Waterwegbeheer	Arnhem	950926
	950824	Verslag informatie-bijeenkomst	Tolkamer	950926

